

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังทางการศึกษา (educational aspirations) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า การศึกษาที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ได้ศึกษาความคาดหวังทางการศึกษา โดยพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนพอจะแยกออกได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

ก. องค์ประกอบด้านสถานภาพส่วนตัวของนักเรียน ได้แก่ โรงเรียน โปรแกรมการเรียน เพศ และสัมฤทธิผลทางการเรียน เป็นต้น

ข. องค์ประกอบด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ได้แก่ ขนาดของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และภูมิลำเนา เป็นต้น

ค. องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความสนับสนุนของบิดามารดาที่มีต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาของบุตร และความดีของการให้คำแนะนำ เป็นต้น

ในที่นี้จะขอยกมากล่าวเป็นองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบดังต่อไปนี้

โรงเรียนและโปรแกรมการเรียน

อนุกวุฟฟอรอบี¹ (Onukwuforobi) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรม

¹Noel Justin Onukwuforobi, "An Investigation of the Relationship between Educational Programs and Occupational Aspirations and Opportunities of Secondary School Students in (Former) Owerri Province, East Central State, Nigeria," Dissertation Abstracts, XXXVI (January, 1976), 4390.

การเรียนกับความคาดหวังทางอาชีพและโอกาสของนักเรียนมัธยมในมณฑลโอเวอร์รี (Overri Province) ประเทศในจีเรีย ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของโรงเรียนและโปรแกรมทางการศึกษาที่นักเรียนเรียนอยู่มีอิทธิพลต่อระดับความคาดหวังทางการศึกษาและทางอาชีพของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

จากการศึกษาของนาวัน รุงรต² และ สนั่น ประจงจิตร³ ได้เปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างโรงเรียนมัธยมแบบประสมและโรงเรียนมัธยมแบบเต็ม ได้ผลสอดคล้องกันคือ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมแบบประสมสามารถเลือกเรียนต่อและเลือกอาชีพได้เหมาะสมถูกต้องตรงตามความเป็นจริงมากกว่านักเรียนโรงเรียนมัธยมแบบเต็ม

ซีลแลน⁴ (Clellan) ได้ศึกษาแบบแผนของการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่สำเร็จมัธยมศึกษาจากโรงเรียนในมณฑลแจ๊คสัน (Jackson County) ในปี ค.ศ. 1960 ส่วนหนึ่งของการวิจัยพบว่า จำนวนหน่วยกิตของวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศที่นักเรียนสอบผ่าน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับโอกาส

²นาวัน รุงรต, "เปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประเภทสหศึกษา ระหว่างโรงเรียนมัธยมแบบประสมและโรงเรียนมัธยมแบบเต็ม จังหวัดพระนคร" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514).

³สนั่น ประจงจิตร, "การศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมและโรงเรียนมัธยมแบบธรรมดา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514).

⁴Leslie McClellan, "Patterns of College Attendance and Non-Attendance by Jackson County High School Graduates of 1960," Dissertation Abstracts, XXII (February, 1962), 2661.

การเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของนักเรียนมัธยม

แต่จากการศึกษาของไนท์⁵ (Knight) ได้ผลขัดแย้งกับข้อค้นพบข้างต้น โดยเขาได้ศึกษาผลของการเรียนในโรงเรียนรวม และโรงเรียนแยก ต่อค่านิยมระหว่างบุคคลและระดับความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนนี้ไกรพบว่า ประเภทของโรงเรียนมัธยมที่นักเรียนเรียน และระดับความคาดหวังทางการศึกษาต่อของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กัน

LWfl /

ในเรื่องเพศ มีผู้วิจัยหลายท่านที่ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ กับความคาดหวังทางการศึกษา เช่น อิงลิช⁶ (English) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังทางการศึกษาของวัยรุ่น กับองค์ประกอบในค่านิยมชาติและเพศ พบว่าเพศเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคาดหวังทางการศึกษา เพศชายมีความคาดหวังทางการศึกษาสูงกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ยังพบว่า ความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนหญิงผิวดำจะสูงกว่านักเรียนผิวขาวทั้งสองเพศ ขณะที่นักเรียนชายผิวดำมีระดับความคาดหวังทางการศึกษาสูงกว่าทุกกลุ่ม

002892

⁵James Henry Knight, "An Interpersonal Values and Aspiration Levels of Negro Seniors in Totally Integrated and Segregated Southern High Schools," Dissertation Abstracts, XXXI (November, 1970), 2110.

⁶Richard Allyn English, "The Educational Aspirations of Block and White Youth," Psychological Abstracts, XXXI (June, 1971), 6730.

ซีเวล (Sewell) และอาร์มเมอร์⁷ (Armer) กล่าวว่า เพศเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อแผนการศึกษาต่อ เด็กชายมีสติปัญญาสูงกว่าเด็กหญิงเล็กน้อย และเด็กชายมีการวางแผนการศึกษาต่อมากกว่าเด็กหญิงเล็กน้อยเช่นกัน

จากการศึกษาของนาวิน รุ่งรส⁸ และสนั่น ประจงจิตร⁹ ได้พบในลักษณะคล้ายคลึงกันคือ ทั้งสองท่านพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการเลือกเรียนต่อ และการเลือกอาชีพ ซึ่งขัดแย้งกับข้อค้นพบของอนุกวุฟอรอบี¹⁰ (Onukwuforobi) ที่พบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศ ในการเลือกสายวิชาหรือเลือกอาชีพ และจากการศึกษาของศรีเพ็ญ สุภพิทยากุล¹¹ พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับโอกาสการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย

⁷W.H. Sewell, and J.M. Armer, "Neighborhood Context and College Plans," American Sociological Review, XXXI (April, 1966), 159-168.

⁸นาวิน รุ่งรส, เรื่องเดิม.

⁹สนั่น ประจงจิตร, เรื่องเดิม.

¹⁰Onukwuforobi, loc. cit.

¹¹ศรีเพ็ญ สุภพิทยากุล, "โอกาสการเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากส่วนภูมิภาค" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัย การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

จากการศึกษาของจอห์นสตัน¹² (Johnston) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังทางการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมและผู้ใหญ่ในรัฐเวอมนอตต์ (Vermont) พบว่า ความสามารถทางวิชาการมีผลโดยตรงต่อระดับความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียน ยูแมน¹³ (Youmans) พบว่า นักเรียนที่มีความคาดหวังทางการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา มีผลการเรียนในระดับมัธยมดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้ตั้งความคาดหวังที่จะศึกษาต่อ กล่าวคือ มากกว่า 4 ใน 5 ของนักเรียนที่มีความคาดหวังทางการศึกษาต่อได้คะแนนลำดับชั้น "ดี" (Grade B) หรือสูงกว่าในการเรียนปีสุดท้ายในโรงเรียนมัธยม แต่มีเพียง 1 ใน 2 ของนักเรียนที่ไม่ได้ตั้งความคาดหวังที่จะศึกษาต่อที่มีผลการเรียนตามที่กล่าวข้างต้น

สมิท¹⁴ (Smith) และซอห์สตรอม¹⁵ (Sahlstrom) ศึกษาได้ผลสอดคล้องกันคือพบว่า ตำแหน่งในชั้นเรียน (high school rank) เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ใช้ให้เห็น

¹²James G. Johnston, "A Needs Analysis of Aspirations for Post Secondary Education Held by High School Students and Adults in the State of Vermont," Psychological Abstracts, XXXVI (December, 1975), 3448.

¹³Grant E. Youmans, "Backgrounds of Rural Youth Planning to Enter College," The Journal of Educational Sociology, XXXII (December, 1958), 152-156.

¹⁴Joseph C. Smith, "Decisions of Youth about Post High School Education : A Study in Predictability," Dissertation Abstracts, XXXII (April, 1972), 5517.

¹⁵Stanley D. Sahlstrom, "Factors Influencing College Attendance Plans of Capable Rural High School Seniors," Dissertation Abstracts, XXII (February, 1962), 2637-2638.

ความแตกต่างระหว่างนักเรียนที่มีแผนการศึกษาต่อ และนักเรียนที่ไม่ได้มีแผนจะศึกษาต่อ เกี่ยวกับการตั้งระดับความคาดหวังทางการศึกษา

ในการตั้งระดับความคาดหวังทางการศึกษา โมรา¹⁶ (Mora) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการตั้งความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน พบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดี ตั้งระดับความคาดหวังทางการศึกษาใกล้เคียงกับความสามารถของตน ขณะที่นักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลาง และต่ำ ตั้งสูงเกินความเป็นจริง

ในคานการเลือกสถาบันที่จะศึกษาต่อ ฮีลรอย¹⁷ (Elroy) ได้วิเคราะห์คุณลักษณะบางประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับการเลือกสถาบันที่จะศึกษาต่อ โดยส่งแบบสอบถามแก่นักเรียนจำนวน 25,000 คน ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบคำตอบจากแบบสอบถามกับระดับคะแนนจากแบบทดสอบพัฒนาการทางการศึกษาไอโอวา (Iowa Test of Educational Development หรือย่อว่า ITED) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบทดสอบ ITED สูง เลือกเรียนมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรสี่ปีมากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำ และนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำส่วนมากเลือกเรียนพาณิชย์หรือเทคนิค

¹⁶ Angel R. Mora, "The Relationship between the Level of Aspiration and Some Group and Individual Variables," Dissertation Abstracts, XVI (November, 1956), 2206.

¹⁷ Morrison Max Elroy, "An Analysis of Selected Characteristics of 1967 IOWA High School Seniors and Their Choices of an Institute Offering Post High School Education," Dissertation Abstracts, XXVIII (1968), 2966-2967.

ในด้านการเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อ คิริลักษณ์ จินดากุล¹⁸ และราตรี รุ่งโรจน์คี¹⁹ ได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ผลสอดคล้องกันคือ ผลการเรียนรู้ในปีการศึกษาที่ผ่านมาของนักเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การเลือกสายวิชาของนักเรียนแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ นักเรียนที่มีผลการเรียนดี จะเลือกเรียนสายสามัญมากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนอ่อน ขณะที่นักเรียนที่มีผลการเรียนอ่อนจะเลือกเรียนสายอาชีพมากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดี สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีผู้ทำการศึกษหลายท่าน เช่น ทศนีย์ บุศรากิจ²⁰ พบว่า นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในระดับต่ำกับระดับปานกลาง เลือกศึกษาในรายวิชาทั้ง 16 วิชา (การศึกษา เกษตรศาสตร์ เทคนิค นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี แพทยศาสตร์ พยาบาล รัฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ศิลปากร เภรชฎศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์) โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 แต่นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในระดับสูง กับระดับปานกลางหรือระดับต่ำ เลือกศึกษาในรายวิชาทั้ง 16 วิชา โดยไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษาของ จุมพล

¹⁸คิริลักษณ์ จินดากุล, "การเปรียบเทียบการเลือกอาชีพและความมุ่งหวังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในพระนครกับต่างจังหวัด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510).

¹⁹ราตรี รุ่งโรจน์คี, "การศึกษาแนวโน้มของการเลือกเรียนต่อสายสามัญและสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดระยอง" (ปริญญาโทแผนกการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515).

²⁰ทศนีย์ บุศรากิจ, "ค่านิยมทางการศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ห้าในภาคเหนือ" (ปริญญาโทแผนกการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514).

หมิมพานิช²¹ ได้ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนใน กรุงเทพมหานคร 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง และโรงเรียนอานวยศิลป์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยการแจกแจงร้อยละ ส่วนหนึ่งของผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน จะมีแผนการศึกษาต่อแตกต่างกัน กล่าวคือ แผนกวิทยาศาสตร์ นักเรียนที่มีผลการเรียนดีส่วนใหญ่จะเลือกเรียนแพทย์มีจำนวนมากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางและต่ำ แผนกศิลป์ นักเรียนที่มีผลการเรียนดีจะเลือกเรียน นิติศาสตร์ ส่วนนักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางและต่ำ จะเลือกเรียนนิเวศวิทยา และอักษรศาสตร์มาก ในด้านมหาวิทยาลัยที่เลือกเป็นอันดับหนึ่งเขาพบว่า แผนกวิทยาศาสตร์ นักเรียนที่มีผลการเรียนดีส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.90) เลือกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขณะที่นักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางและต่ำเลือกสถาบันนี้มีจำนวนน้อยกว่า (ร้อยละ 57.40 และร้อยละ 50.00 ตามลำดับ) แผนกศิลป์ พบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนดี ส่วนใหญ่เลือกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ร้อยละ 71.40) ขณะที่นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำเลือกสถาบันเดียวกันนี้มีจำนวนน้อยกว่า (ร้อยละ 58.30)

ขนาดของครอบครัว

เลห์เบิร์ก (Rehberg) และเลสต์บี้²² (Liestby) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมจำนวน 2,852 คน ในเมืองเพนซิลวาเนีย ในเรื่องความมุ่งหวังที่จะศึกษา

²¹ จุมพล หมิมพานิช, "แผนการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพของนักเรียน ม.ศ. 5" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

²² Richard A. Rehberg, and David L. Liestby, "Parental Encouragement, Occupation, Education, and Family Size : Artificial or Independent Determinants of Adolescent Educational Expectations?" Social Forces, XLV (March, 1967), 362-374.

ต่อระดับอุดมศึกษา ส่วนหนึ่งของการวิจัยพบว่า สักส่วนของนักเรียนที่แสดงความตั้งใจที่จะเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยหลักสูตร 4 ปี มีความสัมพันธ์ในทางลบกับขนาดของครอบครัว นอกจากนั้นทั้งสองท่านยังกล่าวว่า ครอบครัวที่มีขนาดใหญ่จะทำให้ความถี่ของการสนับสนุนลดลง และความถี่ของการสนับสนุนของครอบครัวที่มีขนาดใหญ่จะมีอิทธิพลน้อยกว่าของครอบครัวขนาดเล็ก

เบรเซอร์ (Brazer) และมาร์ติน²³ (Martin) กล่าวว่า จำนวนบุตรของครอบครัวย่อมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับจำนวนปีที่บุตรจะได้รับการศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียน โดยให้เหตุผลว่า สำหรับครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ความต้องการที่จะนำรายได้มาใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวันย่อมมีมากกว่าครอบครัวขนาดเล็ก ดังนั้นรายได้ที่จะนำมาจ่ายในการส่งบุตรให้เรียนระดับอุดมศึกษาและเพื่อจะทำงานเลี้ยงตัวเองต่อไป ย่อมน้อยลง

อาชีพของบิดามารดา

จากการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ระดับอาชีพของบิดามารดามีความสำคัญต่อความคาดหวังทางการศึกษาของบุตร ซีลแลน²⁴ (Clellan) พบว่า ระดับอาชีพของบิดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับโอกาสการเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของนักเรียน กล่าวคือ ถ้าบิดามีระดับอาชีพสูง บุตรก็จะมีแนวโน้มที่จะได้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสูงด้วย และ

²³ H.E. Brazer, and D. Martin, "Social and Economic Determinants of the Demand for Education," Economics of High Education, edited by Selma J. Mushkin (Washington: United States Government Printing Office, 1962), p. 32.

✓ ²⁴ Clellan, op. cit., p. 1262.

จากการศึกษาของเรห์เบิร์ก (Rehberg) และเลสบีย์²⁵ (Liestby) ก็ได้ออกคนพบ สอดคล้องกับซีลแลน

สเตฟเฟนสัน²⁶ (Stephenson) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังและการวางแผนในการประกอบอาชีพของนักเรียนชั้นที่ 9 (Grade 9) เขาพบว่า นักเรียนที่บิดามาจากครอบครัวที่มีอาชีพเกี่ยวกับการใช้วิชาการสูงก็มักจะมี ความคาดหวังและความต้องการที่จะประกอบอาชีพที่ต้องใช้วิชาการสูงตามไปด้วย ส่วนนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่บิดาไม่ได้ประกอบอาชีพที่ต้องใช้วิชาการสูงนัก ก็หวังที่จะประกอบอาชีพเดิมของบิดา โครเกอร์ (Kroger) และเลาค์ตีท²⁷ (Loutit) ก็พบทำนองเดียวกันคือ เขาทั้งสองพบว่า อาชีพของบิดามีความสัมพันธ์กับความมุ่งหวังในทางอาชีพของนักเรียน

โรกอฟฟ์²⁸ (Rogoff) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนการศึกษา ตระดับอุดมศึกษา กับสถานภาพทางสังคมและความสามารถทางวิชาการ ในปี ค.ศ. 1961 โดยทำการสำรวจจากโรงเรียนมัธยม 34,561 โรงเรียน พบว่า สถานภาพทาง

²⁵ Rehbert, and Liestby, op. cit., p. 374.

²⁶ Richard M. Stephenson, "Occupational Aspiration and Plan of Ninth Graders," The Journal of Education of Research, IL (May, 1955), 27-35.

✓ ²⁷ R. Kroger and C.M. Loutit, "The Influence of Fathers' Occupation on Vocational Choices of High School Boys," Journal of Applied Psychology, XIV (September, 1953), 203-212.

²⁸ Natalie Rogoff, "Local Social Structure and Educational Selection," Education, Economy, and Society, edited by A.W. Halsey, Jean Flored, and C.A. Anderson (New York: The Free Press, 1961), pp. 241-251.

ครอบครัว และความสามารถทางการเรียนมีอิทธิพลต่อการวางแผนที่จะเข้าเรียนมหาวิทยาลัยเกือบจะเท่าเทียมกัน ประมาณร้อยละ 83 ของกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถสูง สถานภาพสูง วางแผนที่จะเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา และมีเพียงร้อยละ 43 ของกลุ่มที่มีความสามารถสูง แต่สถานภาพทางครอบครัวต่ำ ที่วางแผนเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ขณะที่กลุ่มที่มีความสามารถต่ำ สถานภาพทางครอบครัวสูง วางแผนเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาถึงร้อยละ 53

สำหรับในประเทศไทย จุมพล หนิมพานิช²⁹ พบว่า อาชีพของบิดามารคามีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพของบุตร ซึ่งขัดแย้งกับข้อค้นพบของจุฑาภรณ์ วรสุมนันท์³⁰ ซึ่งพบว่า การเลือกอาชีพของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดามารดา

จากการศึกษาของอุดม เกิดพิบูลย์³¹ ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงผลสำเร็จในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียนที่มาจากกลุ่มชนชั้นต่าง ๆ ทางสังคม ในปีการศึกษา 2509 และ 2510 โดยทำการศึกษาจากข้อมูลซึ่งสภาการศึกษาแห่งชาติได้รวบรวมและจัดพิมพ์ขึ้น ผลปรากฏว่า ผู้สมัครที่มาจากครอบครัวนายจ้างและเจ้าของกิจการมีโอกาสจะได้รับการคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยได้มากกว่าผู้สมัครที่มาจากกลุ่มชนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มาจากครอบครัวทาสีมีโอกาสเข้ามหาวิทยาลัยได้น้อยที่สุด กล่าวคือ ความเป็นไปได้

²⁹จุมพล หนิมพานิช, เรื่องเดิม, หน้า 155-156.

³⁰จุฑาภรณ์ วรสุมนันท์, "ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของบิดามารดากับการเลือกอาชีพของนักเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

³¹Udom Kerdpibule, "Education and Social Stratification : a Thai Study," The Social Science Review, VIII (March - May, 1972), 78-85.

(probability) ที่เด็กซึ่งมาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้มีอยู่เพียง 3 ใน 100,000 เท่านั้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ ศรีเพ็ญ สุภพิทยากุล³² ที่พบว่า จำนวนผู้มีสิทธิ์สอบเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแปรตามอาชีพของบิดามารดา

ซีเวล (Sewell) และคณะ³³ ได้ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคมกับความคาดหวังทางการศึกษาและความคาดหวังทางอาชีพของนักเรียนมัธยมมีสุดท้ายในวิสคอนซิน (Wisconsin) ปี ค.ศ. 1947-1948 ผลการวิจัยที่ได้ขัดแย้งกับผลการวิจัยข้างต้น คือ พวกเขาพบว่า ระดับความคาดหวังทางการศึกษาและทางอาชีพของนักเรียนทั้งชายและหญิงไม่มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคมของครอบครัว (ซึ่งวัดจากอาชีพของบิดามารดา) เมื่อควบคุมสถิติบังญา จากข้อค้นพบนี้ทำให้สรุปได้ว่า อิทธิพลของสถานภาพทางสังคมต่อระดับความคาดหวังทางการศึกษาและความคาดหวังทางอาชีพไม่ได้ขึ้นต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านั้นกับสถิติบังญา ถึงแม้ว่าสถิติบังญาจะมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังดังกล่าวนี้

³² ศรีเพ็ญ สุภพิทยากุล, เรื่องเดิม, หน้า 85.

³³ William H. Sewell, Archie O. Haller, and Murray A. Straus, "Social Status and Educational and Occupational Aspiration," Vocational Guidance and Career Development, eds. by Herman J. Peters and James C. Hansen (London: The Macmillan Company Collier-Macmillan Ltd., 1966), pp. 52-60.

การศึกษาของบิดามารดา

✓ ขวัญใจ เลอจันทร์³⁴ ได้ศึกษาเรื่องการเลื่อนฐานะทางสังคมของประชากรไทย ในชนบท พบว่า การศึกษาของบุตรมักจะมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของบิดา กล่าวคือ ถ้าบิดามีการศึกษาสูง มักจะมีความโน้มเอียงที่จะส่งบุตรให้ได้รับการศึกษาสูงด้วย และจากการศึกษาของซีเวล (Sewell) และชอห์³⁵ (Shah) พบว่า ระดับการศึกษาของทั้งบิดาและมารดา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการกระตุ้นในด้านการศึกษาของบุตร ถ้าบิดามารดาได้รับการศึกษาดี จะพบว่าบุตรทั้งชายและหญิงจะยอมรับการกระตุ้นเร่งเร้า ในการศึกษาต่อมากยิ่งขึ้น และหากบิดามารดาไม่มีการศึกษากำ มักจะมีแนวโน้มที่จะเอาใจใส่ในการศึกษาต่อของบุตรน้อยกว่า

ออสบอร์น³⁶ (Osborn) ได้ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของบิดามารดากับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน เจตนาดี ความภาคภูมิใจและความมุ่งหวังทางการศึกษาของนักเรียน โดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมมีสุกท้ายใน

³⁴ขวัญใจ เลอจันทร์, "การเลื่อนฐานะทางสังคมของประชากรไทยในชนบท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

³⁵William H. Sewell and Vimol P. Shah, "Parental Education and Children's Educational Aspiration and Achievement," American Sociological Review, XXXIII (April, 1968), 191-209.

³⁶Michael E. Osborn, "The Impact of Differing Parental Education Level on the Educational Achievement, Attitude, Aspiration of the Child," Journal of Educational Research, LXV (December, 1971), 163-167.

โรงเรียนมัธยมรัฐบาลในรัฐไอโอวา (Iowa) จำนวน 398 คน ส่วนหนึ่งของการวิจัยพบว่า กลุ่มที่มีความคาดหวังทางการศึกษาในระดับตั้งแต่ปริญญาตรีถึงสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวนอยู่ในระดับต่ำที่สุด ได้แก่กลุ่มที่บิดาและมารดาไม่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ สำหรับทั้ง 2 เพศ และนักเรียนจะมีแนวโน้มที่จะมีความคาดหวังทางการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในทางเดียวกับระดับการศึกษาของบิดามารดาที่มีเพศเดียวกับเขา เบรเซอร์ (Brazer) และมาร์ติน³⁷ (Martin) ก็ได้ศึกษาเรื่องในทำนองเดียวกับของออสบอร์น ส่วนหนึ่งของการวิจัยของทั้งสองพบว่า การศึกษาของทั้งบิดาและมารดา มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระดับความคาดหวังทางการศึกษาของบุตร

ในด้านกรวางแผนการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ซอห์ลสตรอม³⁸ (Sahlstrom) ซึ่งทำการศึกษากลุ่มประกอบที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมปีสุดท้ายจากโรงเรียนมัธยม 26 โรงเรียนในรัฐมินเนโซตา (Minnesota) ปี ค.ศ. 1960 ส่วนหนึ่งของการวิจัยพบว่า การศึกษาของบิดามารดาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน ในปีเดียวกันซีลแลน³⁹ (Clellan) ก็ได้พบในทำนองเดียวกัน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่สำเร็จจากโรงเรียนมัธยมในมณฑลแจ๊คสัน (Jackson County) เขาพบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับโอกาสการได้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการศึกษาของบิดามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโอกาสการได้เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของนักเรียน มากกว่าระดับการศึกษาของมารดา และบิดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะยอมจ่ายค่าเรียนในอัตราที่แพงกว่า ขณะที่มีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยระหว่าง

³⁷Brazer, and Martin, op. cit., p. 30.

³⁸Sahlstrom, op. cit., p. 2638.

³⁹Clellan, op. cit., p. 2662.

ระดับอาชีพของบิดากับอัตราค่าเล่าเรียนของบุตรที่บิดาจะยอมจ่าย

เลห์เบิร์ก (Rehberg) และเลียสบี⁴⁰ (Liestby) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาของบิดามารดากับความคาดหวังทางการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน พบว่า สัดส่วนของนักเรียนที่แสดงความตั้งใจที่จะเข้าเรียนในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยหลักสูตร 4 ปี มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระดับการศึกษาของบิดามารดาของเขา และในด้านการเลือกอาชีพ จูทาภรณ์ วรสุมนต์⁴¹ พบว่า การเลือกอาชีพของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของบิดามารดา

รายได้ของบิดามารดา

รายได้ของบิดามารดา หรือฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว น่าจะมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังทางการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของบุตร เพราะในการศึกษาต่อไม่ว่าระดับใดก็ตามจำเป็นต้องใช้เงิน อาจกล่าวได้ว่า หากระดับการศึกษายิ่งสูงเพียงใด ความสำคัญของฐานะทางเศรษฐกิจในการกำหนดโอกาสในการศึกษาจะยิ่งมีมากขึ้นเพียงนั้น ในระดับอุดมศึกษานั้น นักศึกษาไม่เพียงแต่จะต้องมีรายจ่ายในรูปแบบค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การศึกษา และค่าครองชีพอื่น ๆ ที่สูงขึ้นเท่านั้น หากว่ายังต้องสูญเสียรายได้อันสิ่งใด ซึ่งเป็นผลจากการเลือกศึกษาต่อ แทนที่จะเลือกทำงานอีกด้วย หากรัฐมิได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนพยายามที่จะมีโอกาสในการศึกษาโดยเสมอภาคกัน ครอบครัวที่ยากจนจำเป็นต้องอาศัยแรงงานภายในครอบครัวในการประกอบอาชีพให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การส่งเสียบุตรให้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาไม่เพียงแต่จะทำให้รายจ่ายของครอบครัวมากขึ้น หากยังทำให้ครอบครัวต้องสูญเสียรายได้อันสิ่งใด

⁴⁰ Rehberg, and Liestby, op. cit., p. 373.

⁴¹ จูทาภรณ์ วรสุมนต์, เรื่องเดิม, หน้า 59.

จากการส่งเสริมให้บุตรศึกษาต่อ แทนที่จะหางานทำ เพราะผู้ที่อยู่ในวัยจะศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นล้วนอยู่ในวัยทำงานควบกันทั้งสิ้น รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์⁴² กล่าวว่า ฐานะทางเศรษฐกิจไม่เพียงแต่เป็นเงื่อนไขอันจำเป็นในการศึกษาต่อเท่านั้น ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาภายในครอบครัวอีกด้วย สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่แตกต่างกันย่อมมีส่วนสำคัญในการทำให้โอกาสในการศึกษาของเด็กแตกต่างกัน ความไม่เสมอภาคในโอกาสแห่งการศึกษา ตั้งแต่ทารกปฏิสนธิในครรภ์มารดา มารดาในครอบครัวที่ยากจนย่อมไม่อาจมีอาหารกินที่อุดมสมบูรณ์พอเพียงแก่การพัฒนาค้นสมองของทารกในครรภ์ได้อย่างเต็มที่ ระดับการพัฒนาของคลื่นสมองที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้ทารกในครรภ์มารดาที่มีความฉลาดปราดเปรื่องแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวน่าจะมีผลต่อแผนการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมในด้านความคาดหวัง ความทะเยอทะยานทางการศึกษาต่อ ดังที่มีผู้ทำการศึกษาในเรื่องนี้ไว้หลายคน เช่น จากการศึกษาของคริสโตเฟอร์ เจน⁴³ (Christopher Jencks) พบว่า จำนวนนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ จะมีร้อยละที่ได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเอกชน (Private University) น้อยกว่าพวกที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง ในขณะที่พวกที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง มีจำนวนร้อยละที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยหลักสูตรสี่ปีของรัฐ (Public 4 - year College) มีจำนวนน้อยกว่าพวกที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ส่วนนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ปานกลางจะมีร้อยละที่ได้เรียนในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่า รายได้ของครอบครัวมีความสำคัญ

⁴² รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, "การปฏิรูปอุดมศึกษา : ปัญหาความเสมอภาคและความเป็นธรรม," ศูนย์ศึกษา, 21 (พฤษภาคม - กรกฎาคม, 2518), 52.

⁴³ Christopher Jencks, "Social Stratification and Higher Education," Financing Higher Education (The American College Testing Program, 1971), 71.

ต่อประเภทสถาบันที่จะศึกษาต่อ และจากการศึกษาของจอห์นสตัน⁴⁴ (Johnston) ซึ่งได้วิเคราะห์หาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของประชากรสองกลุ่ม คือ นักเรียนมัธยมในโรงเรียนรัฐบาลและชาวเวอร์มอนต์ (Vermont) ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป พบว่า รายได้ของครอบครัวเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระดับความคาดหวังทางการศึกษาต่อของทั้งสองกลุ่ม และจากการศึกษาของซอห์สตรอม⁴⁵ (Sahlstrom) พบว่า รายได้ของครอบครัว มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา แต่ก็ไม่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญนัก

ลีโอ⁴⁶ (Lyon) ได้ศึกษาพบว่า รายได้ของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับการเลือกสายวิชาเพื่อการศึกษาต่อ และจากการศึกษาของทั้ง จูทากรณ์ วรสุมนต์⁴⁷ และ จุมพล หนีมพานิช⁴⁸ ได้ผลสนับสนุนการค้นพบของลีโอ แต่จากการศึกษาของไนท์⁴⁹ (Knight) ซึ่งทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนนิโกร ได้ผลขัดแย้งกับข้อค้นพบข้างต้น คือพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม กับการวางแผนการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนนิโกร

⁴⁴ Johnston, loc. cit.

⁴⁵ Sahlstrom, op. cit., p. 2638.

⁴⁶ James Burke Lyon, "A Study of Experimental Motivational and Personality Factors Related to Vocational Decision Versus Indecision," Dissertation Abstracts, XX (October, 1959), 1269.

⁴⁷ จูทากรณ์ วรสุมนต์, เรื่องเดิม, หน้า 60.

⁴⁸ จุมพล หนีมพานิช, เรื่องเดิม, หน้า 153.

⁴⁹ Knight, loc. cit.

ภูมิลำเนา

เรดฟิลด์⁵⁰ (Redfield) กล่าวว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่โดยทั่วไปมักจะมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าพวกที่อาศัยในเมืองเล็ก เพราะสภาพของสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมีอาชีพที่มีความแตกต่างกันมาก

สำหรับประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่า มีความไม่เสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนที่มีภูมิลำเนาต่างกัน เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่รวมกระจุกอยู่ในเขตตัวเมืองของจังหวัดต่าง ๆ จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า เด็กในชนบทยากที่จะมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนระดับนี้ทัดเทียมกับเด็กในเมือง ยิ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประมาณร้อยละ 60 อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแล้ว⁵¹ ความไม่เสมอภาคในโอกาสแห่งการศึกษาอันเกิดจากถิ่นที่อยู่ระหว่างนักเรียนในกรุงเทพมหานคร กับนักเรียนในต่างจังหวัดจึงเกิดขึ้นอย่างมิต้องสงสัย ความแตกต่างในคุณภาพของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความไม่เสมอภาคของโอกาสในการศึกษาต่อถึงระดับอุดมศึกษามากขึ้น และจากการสอบถามผู้ที่สอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาได้ ในปีการศึกษา 2517 ปรากฏว่ามีประมาณร้อยละ 46.67 ที่บิดามารคามีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร⁵² และจากการศึกษาของศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล⁵³ ได้ผลทำนองเดียวกัน คือ พบว่าโอกาส

⁵⁰ Robert Redfield, "The Folk Society," American Journal of Sociology, LII (January, 1947), 293-308.

⁵¹ นิโคลัส เบ็นเน็ตต์, "ทรัพยากรเพื่อขยายปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในประเทศไทย," ศูนย์ศึกษา, 20 (ตุลาคม - ธันวาคม, 2517), 44.

⁵² ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2516-2517 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518), หน้า 14.

⁵³ ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, เรื่องเดิม, หน้า 83.

การสอบคัดเลือกย่านมีสิทธิ์เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในส่วนภูมิภาค (.263) ต่ำกว่าโอกาสที่ควรได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย (.309) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โอกาสสอบคัดเลือกโค้ของผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในส่วนกลาง (รวมกรุงเทพมหานคร เท่ากับ .380) สูงกว่าโอกาสที่ควรได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย (.309) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

เบรเซอร์ (Brazer) และมาร์ติน⁵⁴ (Martin) กล่าวว่า โดยปกติแล้วผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงย่อมมีแนวโน้มที่บุตรของเขาจะมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับก่อนข้างสูงกว่าพวกที่อาศัยอยู่ในเมืองเล็ก ๆ หรือตามชนบท บุตรของผู้ซึ่งย้ายถิ่นที่อยู่มาจากชนบทมาสู่ในเมือง ย่อมมีโอกาสที่บุตรจะได้รับการศึกษาในระดับสูงกว่าพวกในชนบทที่ไม่เคยเคลื่อนย้ายเลย คำกล่าวนี้สอดคล้องกับการศึกษาของซอห์สตรอม⁵⁵ (Sahlstrom) ที่พบว่า พื้นเพทางบ้านของนักเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อระดับอุดมศึกษา นักเรียนที่มีบ้านอยู่ในเมืองมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเข้าเรียนต่อในสถาบันระดับอุดมศึกษา มากกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวชนบท

นอกจากนั้น จากการศึกษาของวารุณี อัสวีร์วัฒน์⁵⁶ สุณี ชนสารสมบัติ⁵⁷

⁵⁴ Brazer, and Martin, op. cit., p. 39.

⁵⁵ Sahlstrom, op. cit., p. 2638.

⁵⁶ วารุณี อัสวีร์วัฒน์, "ตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคเหนือของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

⁵⁷ สุณี ชนสารสมบัติ, "ตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคกลางของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

ฉลุย กীরติรักษกุล⁵⁸ และชิการ์ตัน บุญนุช⁵⁹ ได้ผลสอดคล้องกันว่า ภูมิลำเนาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแนวทางการศึกษาต่อเพื่อการประกอบอาชีพของนักเรียน

ความสนับสนุนของบิดามารดาที่มีต่อการศึกษาคือระดับอุดมศึกษาและความถี่ของการให้คำแนะนำ

ความสนับสนุนของบิดามารดาและความถี่ของการให้คำแนะนำในด้านการศึกษา ค่อย่อมเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญในการศึกษาต่อ และเกิดแรงจูงใจที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่บิดามารดาหวังไว้ ดังนั้นความสนับสนุนและความถี่ของการให้คำแนะนำของบิดาจึงน่าจะมีส่วนต่อความคาดหวังทางการศึกษาของบุตร ดังเช่นการศึกษาของแคนดัล (Kandel) และเลสเซอร์⁶⁰ (Lesser) พบว่า ความสนับสนุนของบิดามารดาที่มีต่อการศึกษาคือระดับอุดมศึกษาของบุตรมีอิทธิพลต่อนักเรียนมัธยมกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ และจากการศึกษาของ คอห์ล⁶¹ (Kahl) พบว่า นักเรียนชายที่

⁵⁸ ฉลุย กীরติรักษกุล, "ตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคใต้ของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

⁵⁹ ชิการ์ตัน บุญนุช, "ตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

⁶⁰ Denis B. Kandel, and Gerald S. Lesser, "Parental and Peer Influence on Educational Plans," American Sociological Review, XXXIV (April, 1969), 213-223.

⁶¹ Joseph A. Kahl, "Educational and Occupational Aspirations of 'Common Man' Boys," Harvard Education Review, XXIII (Summer, 1953), 186-203.

มีสถานภาพทางสังคมต่ำซึ่งวางแผนศึกษาต่อ ส่วนใหญ่จะมีบิดามารดาที่ไม่พอใจกับชั้นทางสังคม เขาพบว่า แรงผลักดันของบิดามารดาที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางการศึกษาของบุตร

จากการศึกษาของเลห์เบิร์ก (Rehberg) และเลียสบี้⁶² (Liestby) พบว่า ความสนับสนุนของบิดามารดาที่มีต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาของบุตร และความถี่ของการให้คำแนะนำของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความคาดหวังทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของบุตร

จากการวิจัยดังกล่าวที่รวบรวมมาพอสังเขปนี้จะสรุปได้ว่า ความคาดหวังทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้คือ องค์ประกอบทางสถานภาพส่วนตัวของนักเรียน ได้แก่ โรงเรียน โปรแกรมการเรียน เพศ และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ด้านแรกจะมีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางการศึกษาต่อของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน เพราะในการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยใช้วิธีการสอบคัดเลือก โดยใช้วิธีสอบความรู้ในองค์ประกอบด้านเนื้อหาวิชาที่เรียนเพียงอย่างเดียว โดยมีได้คำนึงถึงองค์ประกอบด้านอื่น องค์ประกอบทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ได้แก่ ขนาดของครอบครัว อาชีพ การศึกษา และรายได้ของบิดามารดา ตลอดจนภูมิฐานะของนักเรียน น่าจะมีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนเช่นกัน กล่าวคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ รายได้ของบิดามารดา นั้นว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อความคาดหวังทางการศึกษาของบุตร เพราะโดยทั่วไปครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ไม่สามารถจะจ่ายค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรในระดับสูงนัก และต้องการแรงงานมาช่วยในการประกอบสัมมาชีพของครอบครัว จึงมักจะต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับต่ำ และไม่คอยสนับสนุนหรือเอาใจใส่ต่อการศึกษามากนัก ขณะที่ครอบครัวที่มีฐานะทาง

⁶²Rehberg, and Liestby, op. cit., pp. 373-374.

เศรษฐกิจสูง มักจะเห็นความสำคัญของการศึกษาของบุตร และส่วนใหญ่จะให้ความสนับสนุน และเอาใจใส่ต่อการศึกษาของบุตร ต้องการให้บุตรศึกษาต่อในระดับสูง ๆ ส่วนความแตกต่างทางด้านสถานภาพทางสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา และอาชีพของบิดามารดา โดยทั่วไปมักจะพบว่า ครอบครัวที่มีบิดามารดามีการศึกษาและอาชีพในระดับต่ำ ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยกระตือรือร้นเราในเรื่องการศึกษาของบุตร หรือต้องการให้บุตรศึกษาในระดับสูง ขณะที่บุตรของครอบครัวที่บิดามารดามีการศึกษาและอาชีพในระดับสูง ย่อมมีโอกาสที่จะได้รับรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีเหตุจูงใจที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาสูงกว่าครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมต่ำ นอกจากนั้นองค์ประกอบทางจิตวิทยาซึ่งได้แก่ความสนับสนุนและความถี่ของการให้คำแนะนำของบิดามารดาที่มีต่อการศึกษาของบุตร ก็น่าจะมีผลต่อความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย